

BOOKA.

Knjiga **181**

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Monika Lang

ŠTAMPA

DMD štamparija

Beograd, 2022.

ĐURĐICA ČILIĆ
NOVI KRAJ

© Đurđica Čilić, 2022.

Prvo hrvatsko izdanje Disput, Zagreb

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

ĐURĐICA ČILIĆ
NOVI KRAJ

Mojim roditeljima

Sjedimo već satima u našoj kuhinjici, mama mi priča o djetinjstvu. O svojoj brižnoj mami, djetinjstvu bez oca, siromaštvu koje ih je zbližavalo pa su sve dijelili, i o onom kojeg se ne možeš ne stidjeti, kao mala Neda Špikina koja je živjela u kući sa zemljanim podom i bez kreveta. O velikom pospremanju svake subote i kupanju pred spavanje, kad su se ona i sestra morale prati u istoj vodi i potom veselo navlačile čiste spavaćice koje im je sašila mama. O vrcavom bratu koji je, kao i otac i stričevi mu, svirao u gradskoj limenoj glazbi i pravio probleme u gimnaziji u toj mjeri da mu je ravnatelj pozvao mamu na razgovor i rekao joj: „Iz ove škole leti ili on ili ja.“ O najboljoj prijateljici Mirici, s čijim se bratom družio taj njezin brat, a s njima i jedan treći, isto zgodan kao i njih dvojica, pa su u tercetu zavodili gradske cure. I kako su za jedne šetnje srele sestru tog trećeg, Mariju, inače nastavnicu, finu, koja nikad nije psovala, i ukipile se iz poštovanja prema nastavnici, a ova im nakon pozdrava rekla: „A jeste vidjele, ona naša braća pojebaše sve u Livnu.“

Prekine nakratko pripovijedanje i kaže: „Oprosti što sam opsovala, ali ona nam je baš tako rekla.“

Pa o svom studiranju u Sarajevu i prvim ljubavima, o klapici što joj je pjevala serenade pod prozorom, o momku što je

htio da se uda za njega, ali ona je mislila da joj je prerano, o prvom poslu u srpskom selu pokraj Grahova, gdje ju je direktor škole pozvao kod sebe i žene na večeru, žena je između dva zalogaja pitala: „Jesi li ti naša?“, a direktor odgovorio: „Nego šta je!“, a ona nije zanijekala jer njoj je to tada bilo nevažno, bila je sretna što konačno i ona zarađuje, da može mami davati novac i da se dobro slaže sa školskom djecom, jer to je bio sirotinjski kraj, teško su živjeli, kao njezina Neda Špikina. Potom o novom poslu u školi u Šuici, u koju je stigla 1966. U Šuici, iako je bilo selo, bili neki fini ljudi, imali su još onda Dom kulture, u njemu nastupala Esma Redžepova. Mama je unajmila sobu kod obitelji s puno djece i kravom Šarovom, pa joj je jedan dan najmlađi sin stanodavaca upao na nastavu i uzbuđeno s vrata dojavio: „Ankice, Ankice, ote lila nam se Šarova!“ I konačno, o dolasku u Vitez i susretu s mojim tatom, koji je „tada imao gustu kosu, stvarno bio zgodan, uredan i lijepo obučen“, pa je radi njega ostavila tadašnjeg momka, profesora matematike, kojeg će puno godina kasnije vidjeti još jednom, na televiziji, u Kviskoteci.

I kako su se zabavljali pa je ona preko ljeta otišla kod mame u Livno, a on jedne subote došao sa svojim prijateljem Pikom u fići, da je zaprosi. A tada je dio ceste od Viteza do Livna bio neasfaltiran pa su on i Piko stali malo prije Livna, tamo na Borovoj glavi, gdje su sad oni divlji konji, koji nisu divlji oduvijek, nego su to potomci domaćih konja koji su, kad su došli strojevi, postali višak, pa su ih ljudi pustili. Ali oni su se snašli i preživjeli i tako gore slobodni žive evo sad već pedeset godina. E na toj Borovoj glavi su se njih dvojica s tim fićom zaustavili i on se presvukao da bude čist i uredan kad stane pred nju i njenu mamu. Pa kako se veselila majčinstvu, kako nas je najviše voljela kupati i onako meke

i mirisne stavljati na dasku WC-školjke da joj budemo u rav-
nini kad nas grli i zamata ručnikom.

I kako je u školi osnovala plesnu grupu učenika koju su
na nastupima ona i profesor glazbe pratili na instrumen-
tima. I kako je jednom neka od učenica došla na nastup, a
nije imala baletanke. Mama je tad svima naredila da ple-
šu bosu. Pobunili su se, a ona im je rekla: „Ako samo jedna
među vama bude bosa, svi ćete izgledati jadno. A ako ste svi
bosu, jadno neće izgledati niko.“ Njezina je plesna grupa tad
pobijedila.

Dok je ona uskrisivala prizore iz svoje ljepše prošlosti,
ja sam diskretno na papir zapisivala imena ljudi, sela, cita-
te koje je navodila. Kad je primijetila što radim, strogo me
opomenula:

„Nemoj ništa zapisivati, ne dam ti. To je moja priča.“

Dok su moja djeca bila još sasvim mala, imala sam dojam da svuda susrećem samo roditelje genijalnih klinaca. To nisu bila djeca, to su bila čuda. To je u drugoj godini znalo razlikovati i imenovati sve boje, u trećoj već vozilo bicikl bez pomoćnih kotača i radilo piruete na ledu u Domu sportova, a u petoj se služilo nožem i vilicom, žvakalo zatvorenih usta i nije srkalo dok jede juhu, otpočeka se samo kupalo i kosu šamponiralo dvaput, nije lagalo da je opralo zube. U šestoj učilo francuski, sviralo fagot, osvajalo medalje u judu, atletici i plivanju, očeš prsno očeš leđno očeš delfin, u školi je nazust znalo sve glavne gradove na svijetu i sve izmišljene hrvatske kraljeve, prepoznavalo razliku između konveksnog i konkavnog, paralela i meridijana, prve i druge palatalizacije, a ljeti nakon završetka nastave tražilo da se kupi udžbenik iz matematike i fizike za sljedeći razred, da vježba dok nema škole, u pauzi između jutarnjeg tečaja jedrenja i popodnevnih pokusa u otočnoj družini koja priprema predstavu za kraj ljeta. Na talijanskom.

Moji roditelji nikad nisu druge gnjavili pričama o sestri-
noj i mojoj iznimnosti, vjerojatno zato što te iznimnosti, kao uostalom ni kod velike većine djece, nije bilo. Tako se i na mene prenio dobar običaj da ne hvalim drugima svoju djecu,

ali ja sam u dodatku razvila netrpeljivost prema onima što hvale svoju. Jedva sam čekala da mi djeca odrastu i da više ne slušam i ne gledam ambiciozne majke i očeve koji su u tim sirotim patuljcima okruglih obraza i nježne kosice vidjeli premijere, akademike i nobelovce, pa su ih znali posjest za stol, dat im pincetu da hvataju njome prvo zrna graha, pa zrna riže, pa zrna pure, e kako bi ti mali ljudi-roboti razvili finu motoriku što je preduvjet da s lakoćom kasnije nauče izgovarati francuski glas „r“ kao da su rođena u Versaillesu, a ne na Volovčici.

I tako već nekoliko godina imam mir jer su si moja djeca za prijatelje probrala sebi slične, normalne dječake i djevojčice čiji roditelji nikad nisu izgovorili „nije što je moje, ali tako je pametno“.

Ta sam traumatska poznanstva iz bivšeg života gotovo zaboravila, sretna što više takve roditelje i djecu ne susrećem i puna nade da više nikad i neću.

Ali za jedne šetnje u koju smo se uputili ja i moj pas, seljo-beljo, spašen iz kontejnera, mješanac naočigled sumnjivog podrijetla, pred našom smo zgradom zatekli jednog finog sjajnodlakog engleskog ptičara. Sjedi pokraj stepenica ukočen ko mumija. Malo ga pomazim, što mi on krotko dopušta, a moj seljober Bo onjuši ga po bitnim mjestima i zaskoči. Sjajnodlakom nije drago, ali ne bi da pravi scenu, pa samo diskretno uzmiče uzdajući se s pravom u svoju visinu.

Odvučem Boa, prošetamo se po nasipu, na kojem mi to moje malešno neodgojeno pseto sumnjivih krvnih zrnaca dva puta pobjegne, jednom loveći vranu, drugi put da mu ne otmem iz usta ćevap koji je našao u smeću.

Na povratku, dok razmišljam koliko ga volim i koliko me nervira, iznenadimo se oboje kad zateknemo sjajnodlakog na istom mjestu u istom položaju. Zaključim da se fino

stvorenje iz bolje kuće izgubilo i odlučim da ću ga povesti u stan i potražiti njegovog vlasnika. Dok mu pregledavam kožnu ogrlicu, Bo razdragan krene dovršiti plan o obljubljanju psa iz više klase. Srećom, plavokrvni je na ogrlici imao malu tirkiznu pločicu, a na njoj ime i telefonski broj vlasnika. Nazovem, javi mi se ugodan ženski glas. Odmah krenem: „Dobra večer, ja sam Đurđica, sad sam s vašim psom, već 45 minuta je u mom kvartu, sjedi stalno na istom mjestu iako nije svezan, potpuno je sam, mislim da se izgubio. Ali ništa ne brinite, dobro je, evo mogu ga pričuvati dok vi ne dođete.“ A samouvjereni baršun s druge strane nasmije se i odgovori mi: „Jako ste ljubazni, hvala vam, ali zaista nema potrebe. On mene tu čeka dok nešto obavim. Znaite, on je jako pametan.“

„Doći će nam baka iz Livna i ostaće sedam dana“, rekla je mama nasmijano. „Jedva čekam“, lažem da je ne razočaram. Ali baki iz Livna ne veselim se puno, baka iz Livna nije kao baka iz Viteza, ne uzima me u krilo, ne škaklja me, ne zove me „Đuđo“. Kad sam kod nje preko ljeta, tjera me da jedem med i da s prokuhanog mlijeka posrčem kajmak. Ako se nećkam, prijeti mi da će me dati grbavoj starici što živi u nekom napuštenom kiosku na dnu Ulice Braće Latifića. Srčem kajmak i držim se za stomak da ne povratim. Noću sanjam da sam zarobljena u kiosku i kad poželim vikati, nemam glasa.

Mama je jako sretna što nam dolazi baka, svaki dan to spominje. Mama je, kad priča o svojoj mami, ne samo kći nego kći-djevojčica koja za svoju mamu ima samo ljubav.

„Navježbaćemo muzičku tačku za baku“, najavljuje mama. Otada, svaki me dan uči da pjevam pjesmicu „Pozdrav baki“, a ona me prati na harmonici. Još ne znam čitati, pa tekst učim ponavljajući za mamom: „Dobro jutro, bakice, / poslala me mama, / da te pitam kako si, / da ne budeš sama. // Kako ti je reuma, / boli li te sada, / ja ću ti je otjerat' / da mi budeš mlada. // Da te pitam kako si / da l' te srce dira / došla sam ti sada ja, / s kutijom što svira.“

Ispočetka nam ne ide dobro, ja promašujem intonaciju, zaboravljam riječi. A i neke glasove krivo izgovaram jer su mi ispali prednji zubi, a novi još nisu izrasli. Mama me nadopunjava kad zaboravim tekst, ritmično razvlači mijeh, zadnji stih svake strofe pjeva sa mnom. Iako nemam sluha kao ona, primjećujem da joj je glas dublji nego inače i melodija drukčija od moje, pa je imitiram i zadnje stihove pjevamo isto. Ispravlja me: „Ne, ti pjevaj prvi, ja ću drugi glas.“ Ne razumijem šta joj to znači, ta dvije smo ukupno, ja pjevam prva, znači prvi sam glas, ona druga, znači drugi je glas.

Nakon nekoliko dana uspijevamo zvučati onako kako je zamislila i ja uživam u našim vježbama. Više na „Pozdrav baki“ ne trošimo puno vremena, pa pjevamo „Biljana platno beleše“ i „Kad ja pođoh na Bembašu“. Mamino lice je vedro, zabacuje glavu kad pjeva visoke tonove, crveni sedef harmonike u njezinim rukama najljepša je muzička kutija.

Kad baka dođe, manja je i mršavija nego prošli put kad smo se vidjele. Strpljivo prati naš muzički nastup, dugo plješće, ja se klanjam toliko duboko da mi duge kikice dodiruju koljena, mamine su oči pune suza, zaključujem da je to zbog ponosa na moje pjevanje.

Baki s radošću prepuštam svoj krevet jer to znači da će ona spavati u sobi s mojom sestrom, a ja ću kod mame i tate. Mama svako jutro priprema kafu i doručak i onda me šalje da probudim baku. Na moje „Dobro jutro, bakice, poslala me mama“ i poziv da dođe na doručak baka samo kima glavom, ne zove me da joj se uvučem pod jorgan da se mazimo, ne kaže ništa, njezino „Dobro jutro“ čujem tek kad, odjevena i počesljana, dođe u kuhinju. Za mene ima usputan dodir po kosi, za mamu osmijeh i kratak bljesak ravnih bijelih zubi.

Dok njih dvije piju kafu, prekopavam bakinu torbu, pregledam rublje koje je složila u dio ormara ispražnjen za nju.

Otvaram joj novčanik i brojim novac, igram se s krunicom koju drži pod jastukom.

Jedno jutro baka ne ustaje, ne osjeća se dobro. Mama joj donosi šolju bijele kafe u koju je udrobila kruh i sjedi pokraj nje, zabrinuta. Obraća joj se nježno, kao što se obraća meni ili sestri kad smo bolesne. Kad je odvede u kupaonicu, ja zavirujem pod krevet i vidim tuticu, koja je nekada bila moja, i crvenu čašu s bijelim poklopcem. Tutica je prazna. Čašu otvaram oprezno, osjećam da je u njoj tekućina, i unutra ugledam bakine zube. U šoku sam. Baka je u kupaonici, a njezini su zubi ovdje. Zna li to baka? Trebam li joj reći? Zna li mama da baka može izvaditi sve svoje zube i da ih drži u čaši?

Tek tad shvaćam zašto baka ujutro ne govori ništa i zašto se mami nasmije tek u kuhinji. Otada je iskušavam svako jutro, nastojim zapodjenuti razgovor, ali baka je tvrdoglava, na sva pitanja koja joj isporučim dok je još u spavaćici i u krevetu odgovore donosi tek kad u kuhinju ušeta u šlafroku. Tajnu o bakinim zubima ne izdajem nikome, samo se bolje zagledam u svaki bakin osmijeh, ali oni su rijetki i svi upućeni mojoj mami.

Sedmog jutra, kad smo se pozdravili s bakom prije nego što ju je moj ujak odvezao natrag u Livno, odmah sam pro-
vjerila je li što ostavila ispod kreveta.

Ali nije bilo ni čaše ni tutice, a krevet je bio pospremljen kao da nije bilo ni bake.

Nekoliko mjeseci kasnije, kad je rak u bakinom tijelu već bio uznapredovao toliko da su njezina djeca znala da umire, smjenjivali su joj se uz uzglavlje u tjednima agonije, da ni na trenutak ne ostane sama. Umrkla je mojoj mami i njezinim sestrama na rukama. Sve te dane baka nije vadila svoje zube, nije mogla učiniti taj napor. Mislim i da je čuvala snagu da se može svojoj djeci osmjehnuti za kraj.

Bio je četvrtak, nastava mi je taj tjedan bila popodne. Na putu prema školi ponavljala sam sve što sam naučila o harmonijama, tercnim, kvintnim i oktavnim akordima, jer sam trebala usmeno odgovarati teoriju glazbe.

Putem sam srela jednog od svojih novih profesora, inače izbjeglicu iz Kotorskog. Rekao mi je da je nastava otkazana jer su se dvije vojske sukobile u okolici Zenice i da ima ubijenih. Odmah sam zaboravila na kadence, polukadence i varljive kadence i odjurila natrag kod svojih stanodavaca koji su mi tih mjeseci u Zenici pružili dom. Teta Željka mi je rekla da je zvao moj tata i da će doći po mene ako ga vojske što su se načičkale oko Zenice puste da uđe u grad.

Tata se pojavio nekoliko sati kasnije, dajući mi tek toliko vremena da izgrlim svoju zeničku obitelj, ali ne i da uzmem svoje stvari.

Naša Zastava 128 bila je tog ranog popodneva jedini civilni auto na zeničkim cestama.

Prva patrola zaustavila nas je kod pravoslavne crkve. Rekli su nam da im je naređeno nikog ne pustiti iz grada jer nitko tog dana nije ni ušao. „Ja sam ušao prije pola sata“, rekao je moj tata, „došao sam po kćer jer joj je danas otkazana nastava, pustite nas da idemo kući, vratit ću je kad opet

krene škola.“ Mladi je vojnik bez oznaka na maskirnoj jakni rekao da bi nas pustio, ali da iz grada ionako ne možemo Travničkom jer je taj izlaz zatvoren. Moj tata, iako Vitežanin, sin je Zeničanke i dobro zna grad i sva njegova vrata. Krenuli smo prema Bilivodama, preko živahnog potoka, između prizemnica s musavim baštama. Čim smo izbili na Brodu, ugledali smo muškarca na cesti, mahao nam je da stanemo. Tata se zaustavio ne pitajući me za mišljenje. Muškarac je sjeo otraga, zahvalio, rekao da će on u Počulicu. Nisam znala je li Musliman ili Hrvat, bio je istih godina kao moj tata. „Znate li za sukob u Čajdrašu?“, pitao je tatu. „Znam za ubistva i otmice“, odgovorio je moj tata. Tako su, upotrebom različitih leksema, rekli jedan drugom o sebi sve što je bilo važno da se kaže. Odjednom sam osjetila nelagodu. Znači, nismo na istoj strani. A opet, on je trebao prijevoz, mi smo ga povezli, idemo u istom smjeru, možda to znači da strane još nisu konačne i da sve još može ispasti dobro. Štjeli smo dok je tata našu drndavu Zastavu uspinjao prema Počulici, a onda je, samo koji trenutak prije nego što će nam pokazati ispred kojeg dvorišta da ga ostavimo, naš suputnik rekao: „Akobogda, neće se zaratit, na ovom će stat.“ „Samo nek se glave ohlade“, složio se tata spremno. Smanjena na suvozačkom mjestu, pritiješnjena strepnjom pred zlom koje se valja, osjetila sam nadu djeteta koje želi da se posvađani odrasli pomire. Kad je izašao, muškarac se nagnuo prema nama, nasmiješio se i rekao tati prisno: „Fala ti i nek je sa srećom!“ „I tebi, prijatelju“, rekao je tata koji je imao običaj tako osloviti ljude kojima želi dobro.

Sljedećeg dana, u zoru, u Ahmićima je ubijeno preko stotinu ljudi, u gradu su Vitežani likvidirani u svojim stanovima, u mjesecima što su uslijedili ljudi su ginuli od granata i snajpera, a godina je završila pokoljem u Križančevu Selu.

Iz Viteza sam otišla godinu dana kasnije i više se nikad nisam vratila na dulje od nekoliko dana. Ali ni za jednog od tih boravaka nisam otišla ni u Ahmiće ni u Križančevo Selo jer tih sela, onakvih kakva su bila, više nema. Ali otišla sam na grobove pobijenih ljudi. Mnogo ih je.

Kad god odlazim iz Viteza, natrag svojoj kući u Zagreb, za stanem u Počulici, na onoj točki gdje smo ostavili našeg suputnika, našeg neznanog prijatelja. Na tom je mjestu malo kuća, na nekima su kapci spuštene, dimnjak nijem, trava pred vratima neizgažena. Na mnogima piše „Prodaje se“.

Na tom mjestu, gdje su i stabla rijetka, a oblaci ponad još rjeđi, uvijek pomislim da je možda moglo sve ispasti drukčije. I da smo svi krivi što nije.

Zadnjih pet godina stanujem nadomak onog dijela Savske ceste u kojem su između nekoliko hipsterskih lokala, auto-praonica i salona za sunčanje trošne prizemnice zakrivene plakatima kojima se najavljuju tamburaši u „Lisinskom“ i didžeica u „Boogaloo“. Na plakatne pozive nikad se ne odazivam, ali katkad nepozvana zavirujem u dvorišta i haustore tih polunapuštenih kuća, kojima su podrumi poplavljeni, a krovovi nakrivljeni. Tužan je taj dio Savske, uvijek me rastuži. Svi neuslikani prizori koje tu zatječem čemerni su i eidetski živi: leđa pogurenog muškarca koji u jednoj ruci nosi vreću s plastičnim bocama, a u drugoj snop helijem napunjenih balona Uniqua osiguranja. Djeca što u gumenim čizmicama i prevelikim jaknama iza kuće, gdje su prozorska okna zakucana daskama, pale nečije odbačene kuhinjske elemente. Žena koja pred dućanom moli da joj netko kupi riblju konzervu i sapun i ljubi ruku onom tko se smiluje.

Jutros u tom najtužnijem dijelu Savske vidim najljepši prizor: niotkud se stvori momak, u zagrljaj hvata i uvis diže curu koja mu širi svoje ruke. Gledam kako je drži i vrti, spušta, grli, diže opet. On je njezin ringlšpil, ona njegov najradosniji teret. Šapuće mu nešto na uho, njihov smijeh nadglasava auspuhe i jednolični zvuk zelenog na semaforu. Gledam

ih kriomice, parazitiram na njihovoj sreći: on izgleda kao Kurt Cobain kad je imao 16, njoj lice ne vidim, zagnjureno je u njegovu kosu. Na tamnu, svedenu odjeću okačenu na njegovo mršavo tijelo ona odgovara narančastom vunenom kapom s čupavom pufnom, nezgrapnom jaknom i donjim dijelom višebojne šušškave trenirke, kakvu su nosili zenički šaneri devedesetih. Odlaze niz Savsku držeći se za ruke i mašući njima. To je prva slika sreće koju sam nakon dugo vremena vidjela u Savskoj. I vidjela sam je kako odlazi. Voljela bih da sam pufna na njezinoj kapi.

Osamdesetih godina najljepše su bile one večeri kad smo porodično išli u goste. Za jedne takve večeri mama Lidiji oblači teget plavi, a meni maslinasti tregeršos. U kući vlada uzbuđenje, sestra i ja obožavamo ići u goste.

Mama nam češlja opranu i buntovnu kosu, tata nas po-
žuruje da ne zakasnimo. Idemo kod tete Zdravke i čika Pike. Mama i tata će s njima i s drugim odraslim parovima sjediti u primaćoj sobi, na trosjedu i dvosjedu pod slikama na kojima se barke ljuljuškaju i konji galopiraju, na stolu će biti pladnjevi s vlašićkim sirom, ukoso narezanom kobasicom i pečenicom, pečene paprike, ajvar, debele šnite bijelog kruha, čašice žestokog pića, boca Kiseljaka. Čika Nikica će svirati gitaru, pjevat će se „Evo banke, cigane moj“. Iako obična večer, svima u tom društvu bit će kao novogodišnja.

Lidija i ja ćemo pristojno pozdraviti odrasle, a onda ne-stati u dječjoj sobi. Tamo su naši vršnjaci Slaven i Slavica, naši najdraži prijatelji. Na njihovim je krevetima ista posteljina kao i na našima, na njihovim policama iste knjige kao kod nas, a njima su na pameti iste igre kao i nama. Sela i gradovi, pogađanje ličnosti, pantomima, žmurka, igra zaloga. Šta da radi, šta da radi ovaj zalog?, pitat će Lidija dok u šaci drži papirić s imenom nekog od nas. A Slavenu će samo

dobre ideje padati na pamet: Taj zalog neka ode u primaću i potajno čika Zvonki u piće ubaci biber. Ili: Taj zalog neka teti Stani pozvoni na vrata i pobjegne. Jurit ćemo po stanu, skrivati se u ormare i pod krevete, vrištati ćemo od smijeha.

Netko od odraslih pozvat će nas da im se pridružimo i nešto pojedemo, mi ćemo preskočiti slano i odmah tražiti teta Zdravkinu Vasinu tortu. Čika Dragan će pitati imamo li svi petice iz srpskohrvatskog, teta Borka će predložiti da sljedeće sedmice dođemo kod nje vježbati matematiku. Čika Piko neće pitati za školu, zezat će nas cure pitanjima imamo li momke i sve nasmijavati vicevima. Nakon Vasine torte izgubit ćemo se opet u dječjoj sobi, praviti tobogan podižući stol na krevet, prevrtati namještaj gradeći kućice, igrati se ćorave bake.

Kad iz primaće dopru zvuci pjesme „Bolujem ja, boluješ ti“, znat ćemo da se večer bliži kraju i polijegati po podu, ugasiti svjetlo i s gramofona pustiti Blondie, singlicu gdje je na jednoj strani „Suzy and Jeffrey“, a na drugoj „The Tide is High“. Ležat ćemo u mraku stisnuti jedni uz druge i naglas maštati o tome da smo jedna porodica i da svi živimo skupa.

Kad se vrata otvore i trak svjetla iz hodnika pokaže naša lica, praviti ćemo se da spavamo. Netko od odraslih kazat će nam da moramo kući. Mi ćemo svi uglas moliti da nas ostave još samo pet minuta. I dopustit će nam jer će se čika Piko založiti za nas i zadržati naše roditelje pjesmom „Zaustavite Dunav i kazaljke stare“.

Sjetila sam se tih večeri puno godina poslije, bivajući daleko i od tog mjesta i od tog vremena, kad su mi javili da je čika Piko umro. Osjetila sam tugu i zahvalnost za sav onaj smijeh i onih pet minuta. Kad god nastupi plima sjećanja na djetinjstvo, tih pet minuta još traje.

Imala sam samo nekoliko lutaka, a i njih sam naslijedila od sestre. Jedan mamin učenik napravio mi je od šperploče stolić, stoličicu i kolijevku za malu lutku-bebu, baka mi je isheklala dvije dekice da ih pokrивam. Kako ih je bilo malo, svaka je uživala u obilju moje pažnje i njege. Za sunčanih jutara iznosila sam ih na veliki balkon, kupala ih, češljala, presvlačila i uspavljivala. Budući da naš balkon gleda na Dom zdravlja i ono njegovo krilo u kojem je bila pedijatrijska ordinacija, gledajući majke s bolesnom djecom kako ulaze i izlaze, pretvarala sam balkon u kućnu bolnicu, pravila se da su moje bebe mali pacijenti, davala im sirup, njihala ih šapućući im na uho šššššš, ljubila im užareno čelo, nutkala ih hranom i govorila im: „Sve pojedite da ozdravite, pa nećete morati na injekcije.“

Iako samotne, te su moje igre bile živahne, a kretnje žustre, pa je jedna takva skrivila da mi najmanja bebica poleti preko ograde, zajedno s dekićom, i padne s prvog kata tik pred noge majci i dječaku što ga je vodila doktoru. Odmah sam se nagnula preko ograde i glasno zaplakala, da im dam do znanja da sam ja mala mama bebici na cesti. Dječakova majka je podigla pogled i umirila me rekavši: „Izađi na vrata, sad ćemo ti donijeti bebu.“ Začas su se stvorili na našem

pragu i ja sam pružila ruke da preuzmem igračku, ali dječak je plakao grčevito je držeći i vikao: „Ne dam!“ Moja je mama došla iz kuhinje i ta joj je žena, pokušavajući nježno malo-me uzeti lutku iz stiska, s nelagodom objasnila da su je došli vratiti i da ne zna šta mali sad izvodi. Mama me je uhvatila za ramena, okrenula leđa neznanom dvojcu na našem pragu, pogledala me s puno blagosti i ispod glasa rekla: „Pokloni mu bebu.“ „Neću“, odgovorila sam tiho. „Daj mu, imaš ih puno“, uvjerala me u laž. „Nemam puno, ne dam mu“, ustrajala sam, prvi put pomislivši da me mama ne voli. Ruke su joj naglo pustile moja mršava ramena, okrenula se ženi i djetetu. Mali je rukavom obrisao okice što su se sjajile možda od temperature zbog koje ga je mama vodila doktoru, možda od nade da će beba biti njegova. „Hvala što ste donijeli bebu, ali mi vam je poklanjamo“, rekla je mama odlučno. Žena joj je pokušala reći da ne treba, ja sam pokušala reći da ne dam, ali ona nas je nadglasala, pomilovala je dječaka po kosi i rekla: „Sad je beba tvoja.“

Plakala sam cijelo popodne. Plakala sam toliko da mi je ponestalo zraka, pa sam počela štucati. Plakala sam dok me nije počela boljeti glava i dok se nisam prepala da će me odvesti doktoru.

Katkad se sjetim te svojeglave, škrte, neutješne male sebe. I jako poželim da je mogu na tren zagrliti i reći joj da je taj trenutak kad plače zadnji u kojem će zbog tog iznuđenog dara biti tužna, a da će poslije, pa sve do kraja svog života, znati da je ta njena tuga zapravo dragocjena jer je ugrađena u dječakovu radost.

Teuta je bila najslađa beba tog ljeta u Tučepima. Bilo je i nekih manjih, okruglastijih, i većih, koje slatko tepaju, ali ona je bila mirisna štruca koja je s roditeljima stanovala u prizemlju iste kuće u kojoj smo mi za našeg sedmodnevnog ljetovanja „preko preduzeća“ bili smješteni na prvom katu.

Kako to da se zove Teuta, pitala sam tatu jer nikad prije nisam čula to ime. „Vjerojatno je dobila ime po Teuti, ilirskoj kraljici. Iliri su ovdje živjeli prije nas“, objašnjavao mi je tata, a ja sam krivo zaključila da to znači da je neka kraljevska obitelj živjela u apartmanu u kojem mi ljetujemo. Uostalom, tamarisi i smokva koja raskošno zrije u vrtu, more koje je od kuće odijeljeno samo širokom pasicom oblutaka, to je zaista kraljevsko mjesto za život. Ili barem za ljetovanje.

Čim bih se probudila, kliznula bih niz ogradu stepenica u popločani vrt, gdje je beba Teuta opasana remenčićima sjedila u stolici ili kolicima. Ružičasta, još nekorištena stopala uvijek su joj bila gola, a minijturni prstići razmicali su se kad se protezala. Oči bi joj bljesnule kad bi me vidjela i nešto bi mi rekla na svom bebastom jeziku, pružala bucmaste ručice, veselila mi se. Iako sam bila predškolarica, znala je da sam dijete. Ali ja to nisam znala, pa sam je, kad odrasli ne

bi gledali, otkopčavala i u čvrstom zagrljaju nosila po vrtu, govoreći joj da sam joj mama i da je volim.

Kad su me odrasli jednom uhvatili u riskantnom zanosu njihanja bebe, vikali su na mene i odlučno je zgrabili iz mog djetinjasto mamastog naručja. „Mogla ti je ispasti“, govorili su. Plakala sam i zamišljala kako bi bilo strašno da mi je ispala, a kad bih pomislila da je više neću smjeti nosati po vrtu, plakala sam još jače.

Kad sam puno godina poslije rodila sina, odmah sam u bolnici inzistirala da bude sa mnom u sobi, da ga stalno grlim. Kad je plakao, šetala sam po sobi i nosila ga, brižno, da mi ne ispadne. Nekoliko puta dnevno u bolničku bi sobu banula medicinska sestra i uzela ga da mi druga može servirati doručak, a treća mi izmjeriti temperaturu. Okretna sestra podigla bi mog sina između grudi i nadlaktice, ekonomično i brzo, da može nekoliko takvih veknica prenijeti na kolica parkirana u hodniku, velika poput onih konobarskih u nekadašnjim radničkim restoranima. Čim bi ona zamaknula u drugu sobu, po sljedeću turu mališana, ja sam se prikradala kolicima i u monotonom nizu zamotuljaka iz kojih su virile majušne glave nepogrešivo prepoznavala velike oči svog sina. Dizala sam ga oprezno u naručje, ljubila mu lišce, nos, usne i govorila mu koliko ga volim. A on je zatvarao okice i namještao se za poljupce, sve dok se ne bi pojavila furiozna sestra, utisnula ga natrag među veknice na kolicima i odvezla niz hodnik. Jedva sam čekala da nas otpuste iz bolnice da ga mogu stalno imati pokraj sebe i govoriti mu ljubav.

Kad mu se u jednu zoru rađala sestra, za koju su me iskusni roditelji upozorili da će je taj naš dvogodišnjak doživjeti kao prijetnju i dočekati ljubomorom, on je s tatam bio pred vratima rađaonice, okružen odraslim muškarcima, zijevao i strpljivo čekao da vidi sestru. Pozdravio ju je osmijehom i

obilježio spontanim poljupcem, a doma, čim smo došli, svečano joj je uručio svoj najdraži DVD – „Madagaskar“. Malo se čudio što ona ne pruža ruke i ne zahvaljuje mu, pa joj je dar stavio na uzglavlje.

Još je bio sasvim mali kad me je molio da drži sestru u naručju. Ja bih ga posjela, okružila jastucima i s punim povjerenjem ostavljala djevojčicu u njegovom zagrljaju.

Već tad sam znala da će i jedno i drugo ispasti. Divni.